

ство за постигане на нейни задачи, може да се сжди отъ много факти, единъ отъ други по-убѣдителни. Ще изтъкнемъ тука само тоя, че началото на сръбската пропаганда съвпада напълно съ послѣднитѣ по-сериозни размирици въ западна България — Видинско, Бѣлоградчишко, Пиротско, Нишко и пр. — прѣзъ 1847—48—49 г., подбудени отъ тогавашното правителство на князь Милоша. Както се знае, въ това врѣме, слѣдствие на тия възстания, „Сърбія сж уголѣми съ 14 окржія, които Султана даде за награда на князь Милоша, който ся подигра съ сждбжта на народа ни, като подобадаше въстанцитѣ да ся държжтъ“ и пр. . . .¹⁾ Това раздразва апетитѣ на частъ отъ сръбското общество, което, било по подбуда отъ горѣ, било по свой починъ, се организира прѣзъ 1848 г. въ особно политическо дружество и слага основитѣ на сръбската пропаганда²⁾. Неговата цѣль е била да създаде една велика Сърбия отъ княжеството, австрийскитѣ земи, населени съ сърби, Далмация, Босна, Херцеговина, Македония до Адриатическо море и Горня България до Балкана. То още отъ първия день на своето основаване е почнало да разполага съ много пари и е служило за авангардъ на правителството. Негови агенти сж били не само сърби, но и: далматинци, славони, хървати, бошняци, херцеговци, черногорци, па дори и руси. Но дѣйствиата на дружеството сж били отначало доста прѣдпазливи: то се е ограничавало съ изпращане въ Македония само на черковня книги, между които е прѣмисало и други отъ свѣтски характеръ³⁾. Тази му дѣйност е имала по-скоро характеръ на сондажъ, отколкото на пропаганда. За такава му е липсвала обществена подготовка въ Сърбия, въ която се още се намирали, даже между прѣднитѣ редове на интелигенцията, хѳра, които да хранятъ въ сърцето си блѣна за едно задружно живѣне съ една самостоятелна България и, като тѣй, биха могли да противодѣйствуватъ на увлѣченитѣ отъ мегаломания дружествени членове. Ето защо, дружеството намира за необходимо нея именно да убѣди въ правотата на своето дѣло съ аргументи и quasi

¹⁾ Право, г. IV, бр. 47, стр. 188 отъ 17 ян. 1870 г.

²⁾ Нѣкои сърби въ желанието си да обяснятъ българския характеръ на македонското население съ нѣкаква наша пропаганда, турятъ началото на своята прѣзъ 90-хъ години. Вж. М. Т. М. Балканска равнотежа. Политичка расправа, Београд, 1913, стр. 22. Не е правъ и Дримколовъ, като туря началото на тая пропаганда прѣзъ 1878 г. — слѣдъ Берлинския конгресъ. — Сръбскитѣ претенции въ западна България, стр. 4.

³⁾ Турция, г. VIII, бр. 10, стр. 3 отъ 22 апр. 1872 г.